

מִים ראשונים ואחרונים Lesson 7- Introduction To

Source 1

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק ח', הלכה ב'—תני מים שלפני המזון רשות ושל אחר המזון חובה אלא שבראשונים נוטל ומפסיק. ובשניים נוטל ואינו מפסיק. מה הוא נוטל ומפסיק. רבי יעקב בר אחא אמר נוטל ושונה.

Translation: The washing before a meal is optional while washing before reciting Birkat Hamazone is mandatory. However, concerning the washing before the meal, he performs a double washing (pauses between) but concerning the washing before reciting Birkat Hamazone, he washes once and stops.

Source 2

Astscroll Yerushalmi 80b2-Note 10: The first washing of netilas yadayim purifies the hands from tumah, and the second washing serves to purify the first water that became contaminated from the tamei hands.

Note 11: Since the purpose of mayim acharonim is simply to clean one's hands, a single washing is sufficient.

Source 3

Artscroll Yerushalmi Daf 80a1 Note 10-The Gemara in Bavli Shabbos (14a) states that the Sages included the tumah of unwashed hands among their Eighteen Enactments because **הידים עסקניות הם**, hands are active. This refers to the fact that a person unwittingly soils his hands by touching parts of his body that have perspired or are otherwise unclean. Were he then to touch terumah, that holy food could become repugnant or even inedible. To avoid such irreverent treatment of terumah, the Rabbis declared that unwashed hands always have the status of a sheni thereby forcing anyone who plans to handle terumah to rinse his hands beforehand in the prescribed manner to remove the tumah-thus ensuring that any dirt will be removed as well.

Now at first glance, the above reasoning seems irrelevant with regard to someone who is eating chullin food. Considering that unwashed hands are merely a sheni, and thus cannot contaminate chullin, it would appear superfluous to perform netilas yadayim prior to a meal of chullin. However, Bavli (Chullin 106a) states that netilas yadayim must be performed even prior to the consumption of chullin bread, This is required, the Gemara explains, for the purpose of **סרך תרומה**, establishing a routine for terumah. That is, it was necessary to require netilas yadayim even for Chullin in order that Kohanim—who do eat terumah—should be accustomed to washing their hands before eating. [However, unlike the netilas yadayim requirement for terumah, which applies to any type of food, the netilas yadayim requirement for chullin applies only to bread (and possibly certain other types of food).]

A second reason for the application of netilas yadayim to non-terumah food is that rinsing one's hands before a meal is desirable for its own sake, as a matter of cleanliness (see Tosafos to Chullin, ibid.); eating with clean hands is a form of holiness and the Jewish People are enjoined by G-d to be holy. [Since this second reason has nothing to do with tumah or terumah, the enactment of netilas yadayim certainly applies nowadays as well.

Furthermore, even the first enactment is still applicable today, for the Sages left their decree intact so that when the Temple is rebuilt people will already be accustomed to eating in a state of tahara.]

Source 4

תלמוד בבלי מסכת חולין דף קה' עמ' א'—אמר רב אידי בר אבין אמר רב יצחק בר אשיין: מים ראשונים, מצוה, ואחרונים, חובה. מיתבי: מים ראשונים ואחרונים, חובה, אמצעיים, רשות! מצוה לגבי רשות, חובה קרי לה. גופא: מים ראשונים ואחרונים, חובה, אמצעיים, רשות, ראשונים, נוטלין בין בכלי בין על גבי קרקע, אחרונים, אין נוטלין אלא בכלי, ואמרי לה: אין נוטלין על גבי קרקע, מאי בינייהו? איכא בינייהו, קינסא, מים ראשונים, נוטלין בין בחמין בין בצונן, אחרונים, אין נוטלין אלא בצונן, מפני שחמין מפעפעין את הידים ואין מעבירין את הזוהמא.

Translation: R. Idi b. Abin said in the name of R. Isaac b. Ashian: The first washing of the hands is a meritorious act, the last washing is an obligation. An objection was raised from the following: The first and last washing of the hands are mandatory, the middle washing is a matter of free choice. A meritorious act as compared with a matter of free choice can well be termed an obligation. [To return to] the main text: 'The first and last washing of the hands are mandatory, the middle washing is a matter of free choice'. The first washing may be performed either over a vessel or over the ground; the last washing must be performed over a vessel. Others read: The last washing may not be performed over the ground. What is the real difference between these two versions? There is a difference, where one washes over twigs. The first washing may be with either hot or cold water; the last washing must be with cold water only, because hot water softens the hands and does not remove the grease.

Source 5

תלמוד בבלי מסכת חולין דף קה' עמ' ב'—אמר רב יהודה בריה דרבי חייא: מפני מה אמרו מים אחרונים חובה – שמלה סדומית יש, שמסמא את העינים.

Translation: R. Judah the son of R. Hiyya said: Why did the Rabbis say that it was mandatory to wash the hands after the meal? Because of a certain salt of Sodom which makes the eyes blind.

Source 6

Why are מים הראשונים רשות?

שהאדם אינו צריך לאכול ואינו צריך להתחייב למים ראשונים. (ליברמן)

Translation: A person is not required to eat and therefore can avoid taking any action that would trigger the requirement to wash his hands before eating.

Source 7

ראב"ד – תשובות ופסקים סימן כג, מסכת ידים – אלה דברים שיש בין מים ראשונים למים אחרונים. מים ראשונים צריכים רביעית בין לגדול בין לקטן, מים אחרונים אין צריכים אלא שידיהם בהם את הידים. מים ראשונים צריך שיפסיק בהם, מים אחרונים אינו צריך שיפסיק בהם. ופי' בירושלמי מהו להפסיק שהוא צריך ליטול, ולשנות, כאותה ששנינוה מים ראשונים מטהרים את הידים שניים מטהרים את המים שעל גב היד. מים ראשונים ניטלים על גבי קרקע, מים אחרונים אינם ניטלים אלא בכלי או על גבי קינסא וכן על גבי אבנים או

ברכת המזון- Tefila 101

על גבי קשקשים מפני רוח רעה, מים ראשונים אינם ניטלים אלא מתוך כלי מים אחרונים מכל דבר. מים ראשונים אינם ניטלים אלא מכוח אדם מים אחרונים מכל מקום. מים ראשונים כל דבר שחוצץ בהם פוסל בהם כעין טבילה מים אחרונים אינו פוסל בהם. מים ראשונים אם הדיח בהם את הכלי פסולים לידים מים אחרונים אינם נפסלים.

Translation: These are the differences between the washing of the hands before a meal and the washing of the hands after a meal: The washing before a meal requires a minimum of a Reviit (about 3 ounces) of water whether the washing is being done by an adult or a minor. The washing after a meal just has to be enough to rinse your hands. The washing before a meal requires that you wash each hand more than once. The washing after the meal does not require that you wash each hand more than once. The explanation for this difference is found in the Yerushalmi. The first washing purifies the hands. The second washing purifies the waters that fell on the hand during the first washing. The washing before a meal can be spilled upon the ground. The washing after a meal must fall into a dish or onto a piece of wood or upon stones or upon metal out of concern for evil spirits. The washing before a meal has to be performed by using a dish. The washing after a meal can be performed in any manner. The washing before a meal must be done through a person's effort. The washing after a meal can be done in any way (water out of a spigot/faucet). There must be nothing on your hands to interfere with the water coming in contact with your hands when washing before a meal. The washing after a meal is not concerned with this issue. If the water from the cup comes in contact with the cup while washing before the meal, the hands do not become clean. This is not a concern with the washing that takes place after the meal.

Source 7

ספר כלבו סימן כג' – ראשונים צריך שיגביה ידיו למעלה, פירוש אצבעותיו, אחרונים ישפילם למטה משום זוהמא, ראשונים צריכין עד הפרק השלישי, פירוש מקום שהאצבעות כלות, אמצעיים עד הפרק האמצעי שאין המאכל מגיע מכאן ואילך, ואם הגיע צריך רחיצה, ראשונים על נטילת ידים, אחרונים על רחיצת ידים.

Translation: The washing before a meal requires that you raise your hands (fingers) up. For the washing after a meal, you should turn your hands downward to rid them of any filthiness. The washing before a meal must cover all parts of your fingers. The washing after a meal requires washing the first two parts of your fingers because food does not normally reach that far down your fingers but if the food did touch that area, you must wash that area as well. The washing before a meal requires that you recite the Bracha of Al Netilas Yadayim and the washing after a meal requires that you recite the Bracha of Al Rechitzas Yadayim.

Source 8

תלמוד בבלי מסכת יומא דף פג' עמ' ב' – מים ראשונים האכילו בשר חזיר, מים אחרונים הרגו את הנפש.

Translation: Failure to observe the custom washing hands before a meal caused one to eat the meat of pig while the failure to wash hands after a meal caused the death of a person.

Source 9

במדבר רבה (וילנא) פרשת בלק פרשה כ' – כא [כד, ג] – וישא משלו ויאמר, הלכה מי שאכל ולא נטל ידיו מה יהא חייב? שנו רבותינו נטילת ידים לפני המזון רשות לאחר המזון חובה

מעשה בשעת הגזירה בחנוני אחד מישראל שהיה מבשל בשר טהור, ובשר חזיר, ומוכר שלא ירגשו בו שהוא יהודי. וכן היה מנהגו: כל מי שנכנס לחנות שלו ולא נטל ידיו יודע שהוא עובר כוכבים ונותן לפניו בשר חזיר. וכל מי שנטל ידיו ומברך יודע שהוא ישראל ומאכילו בשר טהור. פעם אחת נכנס יהודי לאכול שם ולא נטל ידיו, והיה סבור שהוא עובר כוכבים. נתן לפניו בשר חזיר, אכל ולא בירך. בא לעשות עמו חשבון על הפת ועל הבשר. אמר לו: יש לי עליך כך וכך מן הבשר שהאכלת, שחתיכה עולה עשרה מנה. אמר לו אתמול אכלתי אותה בח' והיום אתה רוצה ליטול ממני עשרה? אמר לו זו שאכלת של חזיר היא. כיון שאמר לו כך עמדו שערותיו נבהל ונחפז. אמר לו בצנעה: יהודי אני ונתת לי בשר חזיר? אמר לו תיפה רוחך שכשראיתי שאכלת בלא נטילת ידים ובלא ברכה הייתי סבור שאתה עובר כוכבים. מיכן שנו חכמים מים ראשונים האכילו בשר חזיר.

translation: 21. And he took up his parable (Devarim xxiv, 3). halacha: if a man has eaten without previously washing his hands, does he incur a penalty? Our Rabbis have taught: Washing the hands before a meal is optional; after a meal it is obligatory. An incident is related that during the period of religious persecution a certain Jewish shopkeeper used to cook kosher meat as well as the flesh of swine and sell them, so that it might not be suspected that he was a Jew. His practice was that if anyone came into his shop to eat and did not wash his hands, he would know that he was an idolater and would place before him the flesh of swine, but if a man washed his hands and recited the blessing he would know that he was a Jew and would give him kosher meat to eat. Once a Jew came in to eat and did not wash his hands, so he thought that he was an idolater and placed swine's flesh before him. The man ate and did not say the Grace after Meals. When he came to settle the account with him for the bread and the meat the shopkeeper said to him: 'I have a claim on you for such-and-such a sum on account of the meat you have eaten, for each piece costs ten manehs.' Said the other: 'Yesterday I got it for eight and to-day you want to take ten from me, do you?' The shopkeeper answered him: 'The piece you previously ate was from the swine.' When he told him this, his hair stood on end, and he fell into a great fright and said to him under his breath: 'I am a Jew and you have given me swine's flesh!' Said the shopkeeper to him: 'A plague on you! When I saw that you ate without washing your hands and without a Bracha I thought you were an idolater!' Hence the Sages have taught: The failure to wash hands before a meal led to a Jew eating the flesh of swine.

אחרונים הרגו את הנפש, מעשה באדם אחד שאכל קיטנית, ולא נטל ידיו וירד לשוק וידיו מטונפות מן הקיטנית. ראה אותו חבירו. הלך ואמר לאשתו: אומר לך בעליך סימן שאכל עכשיו קיטנית שיגרי לו אותה טבעת. נתנה לו. אחר שעה בא בעלה ואמר לה היכן הטבעת? אמרה לו: בא פלוני בסימנין שלך ונתתיה לו. נתמלא עליה חימה והרגה. לפיכך כל שאינו נוטל ידיו לאחר המזון כהורג נפש.

Translation: The failure to wash hands after the meal killed a person. An incident is related of a certain man who ate some small peas without washing his hands afterwards. He went down to the market-place, his hands soiled with the peas. A friend, seeing him, went and said to his wife: 'Your husband offers you this sign, viz., that he has just eaten peas. Give him such-and-such a ring.' She gave it to him. When her husband returned after a while he asked her where the ring was. Said she to him: 'So-and-so came with tokens from you and I gave it to him'. He flew into a passion and killed her. Consequently anyone who does not wash his hands after eating food is like one who kills a human being.